

שיירה

מרחב אדיש פרוס למעלה
ובו חממה הפל יכולה עולה ויוקדת

רשת חבלים מתוחה

– ולארכה

תלויות משאלות אדם
שאיש לא יכול להושיט את ידו ולהגיע

כדי לקטפן

ורק

שיירת צללים של שורדים

כמו מקהלה אלמת

על פסה של ענן עם מפרש

קרבה מאי שם

עוברת על פניה

כמו מקהלה אלמת

– וחולפת

הדרכים מצטלבות

הדרכים מצטלבות

ואין עוד מקום לחדש – כך נדמה

חותכות זו את זו

כמו באזמלו של מנתח-על

הושט לי רמז

שאוכל להבין

ולו מעט

כדי שתתברך דרכי בתבונה דקה

כי אחת מהן היא נתיב אפשרי

ובמעלית פלאית

אוכל לעלות

להעמיק דעת

הספק

הספק התאזרח

בתחתית המבט

לא יאמן

יש מקומות כאלה

בו לובש הוא צורה של בועה

ועולה במצח נחושה

שם ויד

ווריד פועם

לשם מה היא מפעילה אצלי את המנגנון הזה של השפיטה. אין לי תשובה אמיתית על השאלה הזאת, אבל עלתה בי התמיהה, שמא המנגנון של שאלת האשמה אינו מופעל כדי לגרום לקורא שלא יפעיל את השיפוטיות שלו, אלא להיפך, הקורא ירגיש שותפות שתאפשר לו לבטל את האשמה ולסלוח. אבל איני יודעת אם זו תשובה אמיתית, כשם שאיני יודעת אם זו שאלה פסיכולוגית או שאלה פילוסופית. בסיכום אומר, שמה שעולה מן הספר באופן מאוד ברור הוא שהתקומה אפשרית כשיש אמונה, מרתה רמון מעידה על עצמה כאשה בעלת אמונה לא פעם, אבל באופן מאוד ברור בפגישה עם ד"ר נעמי קיס ז"ל, ממייסדי "הפנתרים השחורים" בקפה "טעמון"; מרתה כותבת: "שתינו האמנו שאדם יכול וצריך לעשות לשיפור גורלו". יכול - זו האופטימיות הבסיסית שלה, אהבת החיים שלה, וצריך - זו תחושת החובה, ההתגייסות לעשייה. אני חושבת ששני אלה הדריכו אותה בכתיבת הספר, שהיא מאמינה שיש בקריאתו כדי להקל על מצוקת הזולת. הכתיבה היא חלק מההתגייסות שמכתיב ה"צריך", אבל זו, ההתגייסות, לא היתה יכולה להתקיים אלמלא האמונה שאפשר, שהאדם יכול לעשות לשיפור גורלו.

❖ חובה לקרוא, ולו כדי להידבק באמונה הזאת.

לא מבטיחה לעזור, אבל אני מבטיחה לנסות... ובסוף דבריה: "אמרתי שיש כאבים שהומן אינו מרפא אותם, אבל לומדים להיות איתם, לשלוט בהם...". זו התקומה, אבל: "לא אמרתי לה שסיוטי הלילה ממוטטים סכרים שאנחנו מקימים במשך היום..."; היא גם לא אמרה לה "שלוומדים לשלוט רק כלפי חוץ, אבל בפנים הנשמה... הנשמה הולכת ונאכלת, הולכת ומתכלה..." אלה היבטים של החורבן שלא גילתה לאלה שהבטיחה לעזור להם, אבל הם חיים זה בצד זה, החורבן והתקומה. ואף על פי כן, יש הרבה רגעים של חדווה בחיים האלה. עצם היכולת של מרתה לראות את חמש פינות האכילה בבית קפליאן, המחנותנים שלה שבפרובאנס, מבטאת את התקומה, שאני מקווה שכתובת הספר הזה, שנדרשו לו הרבה כוחות נפש, תרמה לה רבות. הזיכרון אינו מהימן, הוא סלקטיבי, וכשאדם כותב את חייו הוא בעצם ממציא אותם מחדש. חשבתי הרבה על רגשי האשמה, שרודפים את המחברת לאורך כל הספר, ועל חוסר האונים שלנו כהורים להגן על ילדינו כפי שהיינו רוצים. ופתאום הבנתי, שעל ידי הפקפוקים שלה בדרך התנהלותה, שמשמעה רגשי אשמה, מרתה רמון בעצם מפעילה אותי כקוראת לשפוט אותה, להעלות אותן שאלות שהיא עצמה מעלה, לא רק ביחס להתנהלותי שלי כאם, אלא ביחס אליה. היא כמו אומרת לי: בואי, תשפטי את, אני אשמה, האם אני אשמה? זו זעקה לעזרה או לשיפוט. כשהבנתי שהיא מפעילה אותי לשפוט אותה, התחלתי לתהות

* דברים שנאמרו לרגל השקת הספר